

УДК 658.152.8

Бабій І.В.*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки,
менеджменту та адміністрування
Хмельницького національного університету*

ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВ У ЗОВНІШНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

У статті обґрунтовано значення та потребу зростання інвестиційної привабливості сучасних промислових підприємств. Охарактеризовано наукові позиції щодо вирішення цієї проблематики. Визначено функції, завдання інвестиційної політики, що має проводитись на усіх рівнях управління. Досліджено становище України у світовому інвестиційному оточенні. Окреслено напрями зростання величини надходження інвестицій з інших країн світу та покращення рівня інвестиційної привабливості.

Ключові слова: підприємства промисловості, інвестиційна діяльність, стратегічне управління, оцінювання, залучення інвестицій, інвестиційна політика.

Бабий И.В. ОЦЕНКА ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ ВО ВНЕШНЕЙ СРЕДЕ

В статье обоснованы значение и необходимость роста инвестиционной привлекательности современных промышленных предприятий. Охарактеризованы научные позиции касательно решения данной проблематики. Определены функции, задачи инвестиционной политики, которая должна проводиться на всех уровнях управления. Исследовано положение Украины в мировом инвестиционном окружении. Определены направления роста величины поступления инвестиций из других стран мира и улучшения уровня инвестиционной привлекательности.

Ключевые слова: предприятия промышленности, инвестиционная деятельность, стратегическое управление, оценка, привлечение инвестиций, инвестиционная политика.

Babiy I.V. ESTIMATION OF INVESTMENT ATTRACTIVE ENTERPRISES IN THE ENVIRONMENT

The author substantiates the importance and need for growth of investment attractiveness of modern industrial enterprises in the article. The scientific views on solving this problem are characterized. The functions, tasks of the investment policy, which should be carried out at all levels of management, are defined. The situation of Ukraine in the world investment environment is researched. The directions of growth of the amount of investment inflow from other countries of the world and improvement of the level of investment attractiveness are outlined.

Keywords: industrial enterprises, investment activity, strategic management, evaluation, investment attraction, investment policy.

Постановка проблеми. Сучасні зміни у вітчизняній економіці значною мірою впливають на зовнішньоекономічну діяльність, змушують підприємства впроваджувати новітні стандарти, збільшувати рівень конкурентоспроможності продукції, формувати систему стратегічного управління інноваційним та інвестиційним розвитком. Ефективність інвестиційної діяльності є основою для оновлення виробництва підприємств промисловості та забезпечення зростання прибутковості господарювання. На машинобудівних підприємствах під час прогнозування обсягу інвестицій, варто брати до уваги те, що необхідний обсяг інвестування для підприємства за нинішніх умов перевищуватиме їх реальні надходження. Тому управлінський персонал повинен використовувати необхідний інструментарій для пошуку та використання резервів виробництва, забезпечення запланованої ефективності використання раніше залучених інвестицій, проведення оцінювання інвестиційної привабливості підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням питань інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств машинобудування, шляхів зростання їх технологічного рівня, оцінювання інвестиційної привабливості підприємств займалася чимала кількість вітчизняних та зарубіжних науковців. Серед них слід назвати таких, як В. Антонов, М. Войнаренко, В. Нижник, В. Стадник, Н. Тюріна, Т. Назарчук, М. Йохна, В. Рожманов, С. Касперович, С. Онікієнко, С. Супрун, Ю. Кравченко, В. Типанов, О. Тридід, М. Мархайчук, І. Ансофф, І. Бланк, М. Кніш, М. Мілер, П. Массе, Дж. Кейнс.

Мета статті полягає в оцінюванні нинішнього рівня інвестиційної привабливості промислових під-

приємств, розкритті нагальних проблем та необхідних сфер активізації. Актуальним в дослідженні є виокремлення першочергових напрямів діяльності усіх задіяних суб'єктів та держави, що сприятимуть надходженню інвестицій з інших країн світу та покращенню інвестиційної привабливості підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Однією з основних умов покращення стану економічної системи в країні є зростання інвестиційної привабливості кожного господарюючого суб'єкта. В країні існує конвергентна модель фінансового ринку, тому підприємствам варто звернути увагу не лише на залучення коштів за допомогою банківських кредитів, але й на розміщення цінних паперів на фондовому ринку. Необхідними є дослідження усіх чинників, які впливають на інвестиційну привабливість; виокремлення найсуттєвіших; відповідно до становища, в якому перебуває підприємство, вибір інвестиційної стратегії та впровадження відповідної інвестиційної політики в контексті зростання рівня привабливості суб'єктів для потенційних інвесторів. Вагоме значення для успішної діяльності підприємств має ефективна кадрова підготовка господарюючих суб'єктів. За нинішніх умов необхідним є переймання міжнародної практики підвищення інвестиційної привабливості. Однак визначне місце у формуванні та покращенні інвестиційного потенціалу належить і державі, адже за допомогою інституційного регулювання можна підвищити інвестиційну привабливість регіону, що безпосередньо впливає на діяльність підприємств та підвищення ефективності інвестиційної діяльності [1, с. 303].

Проблема оцінки інвестиційної привабливості підприємства може бути вирішена лише після визна-

Таблиця 1

Обсяги прямих інвестицій (акціонерного капіталу) з країн ЄС в економіці України за 2010-2016 роки, (млн. дол. США)

Найменування показника	Роки							Абсолютне відхилення 2016 року до 2010 року	Темпи зростання 2016 року до 2010 року, %
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016		
Всього в Україні	38 992,9	45 370,0	48 197,6	51 705,3	53 704,0	40 725,4	36 154,5	-2 838,4	92,7
Всього із країн ЄС	31 538,4	36 969,1	39 268,9	41 132,3	41 032,8	31 046,9	26 405,6	-5 132,8	83,7

Джерело: розраховано автором за даними [4]

чення всіх факторів, що впливають на її рівень як зовні, тобто з боку держави, регіону та галузі, так і всередині, тобто з боку самого підприємства. Отже, оцінку інвестиційної привабливості підприємства варто проводити за двома напрямками з урахуванням зовнішніх та внутрішніх факторів впливу. На стадії дослідження підприємства використовуються показники фінансового аналізу та бухгалтерської звітності. Аналіз результатів фінансово-господарської діяльності підприємств залежить від таких чинників: завдання оцінки діяльності, особливостей чинної в країні системи обліку і звітності, галузевої специфіки підприємства, повноти інформації. Конкретний перелік показників, що формують комплексну оцінку інвестиційної привабливості, може різнитися залежно від цілей інвестування, отримання доходів від фінансово-господарської діяльності підприємства, отримання доходу в результаті придбання підприємства та подальшого його продажу [2, с. 93].

Загальноприйняте трактування інвестиційної привабливості підприємства уособлюється в тому, що це є характеристика переваг та недоліків підприємства з використанням системи показників рентабельності, фінансової стійкості, платоспроможності, оборотності капіталу та активів (якщо акції передбачаються вперше), а також рівня віддачі акціонерного капіталу, балансової вартості однієї акції тощо (якщо акції тривалий період обертаються на фондовому ринку) [3, с. 420].

На промислових підприємствах у плануванні діяльності переважають тактичні та оперативні плани, натомість стратегічному плануванню з боку управлінського персоналу приділяється значно менше уваги. Формування стратегічних планів розвитку на підприємстві повинно ґрунтуватися на усій сукупності зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на його господарську діяльність. В системі стратегічного управління характерною властивістю якого має бути альтернативність, інвестиційні рішення приймаються шляхом розгляду різноманітних напрямів, методик проведення інноваційно-інвестиційної діяльності, вибору найоптимальніших та формування загальної стратегії інвестиційного розвитку. На кожному підприємстві під час формування інвестиційної стратегії мають бути задіяні висококваліфіковані спеціалісти, які є досить обізнаними у веденні стратегічного управління, реалізації інноваційно-інвестиційних проектів, впровадженні структурних змін організації.

Згідно з даними Державної служби статистики з 2013 року значно скоротився обсяг прямих інвестицій з країн ЄС, що уповільнює процеси розвитку більшості галузей промисловості країни (табл. 1).

На підприємствах поміж інвестиційної стратегії повинні бути впроваджені відповідні положення інвестиційної культури, що підтримуватимуться усіма задіяними в інвестиційних процесах структурними підрозділами підприємства. Зміни в організа-

ційній структурі є обов'язковою умовою реалізації сформованої інвестиційної стратегії машинобудівного підприємства.

Інвестиційна політика, що проводиться на підприємстві, передбачає виконання регулюючої, мотиваційної та розподільчої функцій. Регулююча функція інвестиційної політики охоплює усі рівні ринкового функціонування та відповідає за відтворення фінансових ресурсів, впливаючи на швидкість економічного розвитку галузі. Мотиваційна функція здебільшого спрямована на стимулювання оновлення техніко-виробничої бази підприємства та пришвидшення темпів науково-технічного прогресу. При цьому інвестиції є своєрідним як стимулом, так і водночас показником рівня розвитку господарюючого суб'єкта та економіки держави. Розподільча функція інвестиційної політики призначена розподіляти сукупний громадський продукт відповідно до наявних рівнів та різновидів господарювання. Особливості цієї функції визначаються сформованими державними пріоритетами та встановленими завданнями щодо інвестиційної діяльності. Розподіл відбувається в бюджетній сфері (процеси оподаткування та здійснення бюджетних витрат), на фінансовому (випуск цінних паперів, кредитування) та страховому ринках.

Одним із непростих завдань розроблення інвестиційної політики господарюючого суб'єкта є формування напрямів розвитку інвестиційних процесів. На машинобудівному підприємстві ці напрями повинні бути досить обґрунтовані та співпадати із загальними стратегічними орієнтирами. Галузева розгалуженість інвестиційної політики на промислових підприємствах дає змогу одержати синергетичний ефект, тобто сукупний ефект від інвестиційної діяльності машинобудівних підприємств перевищуватиме отриману ефективність окремих підгалузей. Дія синергетичного закону буде відчутна під час вибору підприємством так званої наступальної інвестиційної політики, що спрямована на інвестування найбільш перспективних підгалузей або ж захисної інвестиційної політики, яка передбачатиме концентрацію інвестицій у найбільш послаблені виробництва [5].

Супротивними чинниками на шляху до зростання інвестиційного розвитку економіки країни та водночас зниження інвестиційної привабливості є наявність корупційних схем, недовіра до суду, часті несподівані валютні коливання, збройна агресія з боку Російської Федерації, нестійкість фінансових органів та інститутів країни, низький рівень купівельної спроможності громадян, недостатні темпи обігу капіталу, проблеми в податковій системі, сумніви щодо можливостей та правильності вибраних напрямів розвитку економіки [6, с. 151].

Невтішним є становище України у світовому інвестиційному оточенні, на що вказують дані показника Індексу економічної свободи (Index of Economic Freedom), який характеризує розвиток національної

Таблиця 2

Індекс економічної свободи

Регіон	2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік
Світ	60,2	59,5	59,4	59,7	59,5	59,6	60,3	60,4	60,7	60,9
Європа	66,8	66,3	66,8	66,8	66,1	66,6	67,1	67,0	66,9	68,0
Україна	51,0	48,8	46,4	45,8	46,1	46,3	49,3	46,9	46,8	48,1

Джерело: згруповано автором за [7]

економіки та рівень надходження інвестицій в країну. Зазначений показник розраховується як середнє арифметичне з даних щодо прав власності, свободи від корупції, фіскальної свободи, державних витрат, свободи бізнесу, монетарної, фінансової та торговельної свободи, ринку праці та інвестицій окремої країни. Індекс економічної свободи дає змогу визначити, до якої категорії відноситься та чи інша країна світу: вільна, якщо показник знаходиться в межах від 80 до 100, здебільшого вільна – в межах від 70 до 79,9, помірно вільна – в межах від 60 до 69,9, здебільшого невільна – від 50 до 59,9, невільна – від 0 до 49,9. З 2009 року за Індексом економічної свободи Україна займає позицію економічно невільної країни та визначається як держава, якій не притаманні радикальні економічні зміни (табл. 2) [7; 8].

Наприклад, у Німеччині величина індексу економічної свободи у 2017 році склала 73,8, у Польщі – 68,3, у Росії – 57,1, в Білорусії – 58,6, в Індії – 52,6. Найбільш негативна тенденція спостерігається за такими показниками Індeksu економічної свободи, як право власності, управління державними витратами, свободи від корупції та інвестиційної свободи.

Основними напрямками зростання величини надходження інвестицій з інших країн світу та покращення інвестиційної привабливості є:

- збільшення ролі держави, вжиття конкретних заходів для активізації інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств промисловості;
- відкритість у здійсненні інвестиційної діяльності задіяних чиновників;
- створення та реалізація механізмів, що гарантуватимуть повернення інвесторам з інших країн світу наданих фінансів;
- формування на законодавчому рівні системи надійного страхування ризиків у інвестиційній сфері;
- ліквідація наявної диспропорційності надходження інвестиційного капіталу в ту чи іншу галузь економіки.

Удосконалення управлінських підходів до розвитку цієї інвестиційної сфери повинно відбуватися за низкою напрямів.

1) Покращення інвестиційних процесів шляхом внесення змін у низку нормативних та законодавчих актів та прийняття нових, що приводитиме до наближення ведення інвестиційної діяльності за наявними міжнародними стандартами. Наприклад, в основному законі України «Про інвестиційну діяльність», яким визначено першочергові засади її проведення [9], присутні окремі недоліки, зокрема розкриття притаманних реальним інвестиціям ознак, необхідність наявності системи прогнозування (апробування) реалізації інвестиційних проектів (на промислових підприємствах) відносно рівня отриманого ефекту.

2) Формування результативної інфраструктурної системи інвестиційної діяльності. За нинішніх умов інвестиційна інфраструктура є підґрунтям не тільки оновлення промислового виробництва, зростання ефективності діяльності підприємств, але й пришвидшення глобалізаційних перетворень вітчизняної економіки. Нарощування інвестиційного потенціалу

має стати важливим стратегічним інструментом, що сприятиме розвитку машинобудівного комплексу.

Нинішнє становище інвестиційної інфраструктури країни є незадовільним, що є наслідком нерезультативної політики інвестиційних інститутів. Набирає значення на макро- та мікрорівнях необхідність підбору інструментарію для оцінки інвестиційних процесів в умовах встановлення пріоритетних завдань та зміни вектору розвитку економіки. Сприяти розвитку інвестиційної інфраструктури будуть покращення стану банківського інвестиційного сектору та зростання обсягу державного інвестування [10].

3) Зміцнення системи гарантування державою впроваджуваних інвестиційних проектів, що впливатиме на зростання результативності від інвестованих фінансових ресурсів, у визначених стратегічних напрямках інвестиційної діяльності промислових підприємств.

4) Адаптація інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств до практики інвестування країн із розвинутою економікою, тобто відповідність документації стандартам цих країн, засвідчення її аудиторською перевіркою, обґрунтованому донесенню даних інвестору. Таким чином, можна достовірно визначити терміни окупності інвестиційних проектів, спрогнозувати бажаний до отримання результат інвестування.

5) Формування прозорого інвестиційної механізму на всіх етапах цієї діяльності, що має на меті достатню відкритість функціонування суб'єктів на ринку інвестицій. Для прийняття інвестором позитивних рішень щодо вкладання коштів у вітчизняне промислове підприємство необхідними є відображення точних, достовірних інформаційних даних та забезпечення законності їх використання в інформаційному просторі інвестиційної сфери.

6) Для заохочення іноземних інвестицій у вітчизняну економіку важливим є формування інформаційної бази та механізмів, що забезпечуватимуть можливість поширення та використання її в міжнародному просторі. Для презентації вітчизняних інвестиційних проектів потенційному інвестору мають бути розроблені новітні (дієві) інформаційні продукти. А держава повинна сприяти активізації діяльності з просування інвестиційних проектів на міжнародну арену шляхом проведення масштабних форумів (та участі в міжнародних), співпраці з бізнес-партнерами у даній сфері, активного залучення у так звану інформаційну війну в пошуку інвестора [11].

На нашу думку, основоположними цілеспрямованими напрямками покращення нинішньої інвестиційної привабливості підприємств та інвестиційного клімату країни мають бути:

- модернізація та оновлення засобів виробництва на підприємствах машинобудівного комплексу;
- активізація інвестиційної діяльності у визначених державою пріоритетних економічних галузях;
- покращення нормативно-законодавчих актів у сфері страхування інвестиційної діяльності;
- активізація в процесах інвестування усіх наявних можливостей вкладання фінансових ресурсів (кредитування, лізингу);

– впровадження програми локалізації інвестицій та реструктуризації діючих механізмів на ринку інвестиційних ресурсів;

– заохочення вкладення інвестиційних ресурсів у проекти, що швидко окупуються, та ті, що передбачають оновлення виробничих фондів підприємств машинобудування;

– формування механізмів для зменшення періоду повернення вкладених інвестиційних ресурсів;

– посилення державної підтримки та заходів щодо розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності господарюючих суб'єктів у промисловості.

Чималу роль у розвитку інвестиційної сфери відіграє процес прогнозування інвестицій, тобто дослідження напрямів, ризиків вкладення інвестиційних ресурсів з одержанням запланованого рівня ефекту в окремій галузі та в економіці загалом. Проводячи відповідні розрахунки під час прогнозування на державному, галузевому рівні чи на рівні підприємства, можна визначити основні заплановані дані щодо залучення інвестицій, швидкість і тенденції процесів інвестування, диференціацію сукупності інвестиційних проектів, які встановлені до впровадження за певний термін, а також основні проблемні аспекти здійснення такої діяльності.

Висновки. Дослідження механізму нарощення інвестиційного капіталу, збільшення іноземних інвестицій сприятиме отриманню якнайбільшого результату з метою забезпечення безпеки інвестованих ресурсів, розширенню інвестиційної діяльності та покращенню стану економіки країни. Проводячи аналіз усіх чинників, що негативно впливають на інвестиційний розвиток та інвестиційну привабливість суб'єктів господарювання, можна дійти висновку, що основними для більшості підприємств машинобудівної галузі є брак фінансування, несприятливе економічне середовище в державі. Щодо внутрішньої складової економічного механізму варто наголосити на недостатньому приділенні уваги з боку керівни-

ків підприємств питанням стратегічного управління та прогнозування інвестиційних процесів, оцінювання можливих ризиків, обґрунтування результативності в даній сфері.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Рудницька О. Інвестиційна привабливість підприємств / О. Рудницька, І. Марків // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Логістика. – 2014. – № 811. – С. 299-304.
2. Очерedyкo O. Oцiнкa iнвeстичiйнoї пpивaбливocтi пiдпpиeмcтвa в умoвaх кpизи / O. Oчepedyкo // Вiсник Пpиaзoвcькoгo дepжaвнoгo тeхнiчнoгo унiвepcитeтy. Сepiя: Екoнoмiчнi нaуки. – 2015. – Вип. 29. – С. 91-97.
3. Блaнк И. Инвeстичиoнный мeнeджмeнт / И. Блaнк. – К.: Эльгa-Н, Никa-Цeнтp, 2001. – 448 с.
4. Дepжaвнa службa стaтиcтики Укpаїни [Елeктpoнний рeсypc]. – Рeжим дocтyпy: www.ukrstat.gov.ua.
5. Гoлyбeв Д. Фopмyвaння iнвeстичiйнoї cтpатeгiї нa зacадaх iнвeстичiйнoї пoлiтики пiдпpиeмcтв мaшинoбyдyвaння / Д. Гoлyбeв // Ефeктивнa eкoнoмiкa. – 2014. – № 8. – [Елeктpoнний рeсypc]. – Рeжим дocтyпy: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3266>.
6. Зoвнiшньoeкoнoмiчнa дiяльнiсть Укpаїни: oцiнкa cтaнy, пpobleми тa чинники впливy нa poзвикoк / [Н. Тyрiнa, Н. Кaрвaцкa, Т. Нaзapчyк] // Вiсник Хмeльницькoгo нaцioнaльнoгo унiвepcитeтy. – 2017. – № 2. – Т. 2. – С. 147-154.
7. Index of Economic Freedom [Елeктpoнний рeсypc]. – Рeжим дocтyпy: <http://www.heritage.org/index/ranking>.
8. Мaцyкa В. Ocoбливocтi iнoзeмнoгo iнвeстyвaння в Укpаїнi / В. Мaцyкa // Нaуковий вiсник Хepcoнcькoгo дepжaвнoгo унiвepcитeтy. – 2015. – Ч. 4. – Вип. 11. – С. 12-15.
9. Пpо iнвeстичiйнy дiяльнiсть: Зaкoн Укpаїни вiд 23 липня 2017 poкy № 1560-12 [Елeктpoнний рeсypc]. – Рeжим дocтyпy: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show>.
10. Сeмeнoв В. Пpobleми poзвикy тa aктивiзaцiї дiяльнocтi iнвeстичiйнoї iнфpaстpyктуpи: рeгioнaльний aспeкт / В. Сeмeнoв, К. Фpoлiнa // Екoнoмiкa и yпpaвлeнiе. – 2013. – № 4. – С. 107-111.
11. Pожмaнoв В. Инвeстyвaння гaлyзi мaшинoбyдyвaння: iстopiя cтaнoвлeння тa нaпpямi poзвикy / В. Pожмaнoв // Нaуковий вiсник Aкaдeмiї мyнiципaльнoгo yпpaвлiння. Сepiя: Екoнoмiкa. – 2011. – Вип. 10. – С. 235-243.